

"צליחת התעלה"

עבודת מורשת 11 -
זמרדפים - עותק.pdf

במלחמת יום הכיפורים בשנת 1973

מגישים:

צוער עמית טל

צוער תומר כהן

צוער אלעד קמין

השלמה קרבית

מנחים:

אלי"מ במילי הלל כרמלי

סא"ל במילי עזרא אורני

תוכן עניינים

מבוא	עמ' 3
מילון מושגים	עמ' 4
רקע – מלחמת יום הכיפורים	עמ' 7
פרק ראשון – השליטה והקשר בתקופה שלפני המלחמה	עמ' 8
פרק שני – תוכנית השליטה המבצעית	
א. ההכנות לפני המלחמה	עמ' 16
ב. תחילת המלחמה וקבלת הפקודה	עמ' 17
ג. פקודת המבצע החטיבתית (חטי' 247)	עמ' 21
ד. תוכנית הקשר החטיבתית	עמ' 24
ה. סעיף השליטה	עמ' 27
ו. תוכנית השליטה האוגדתית (אוג' 143)	עמ' 28
פרק שלישי – הצליחה	
א. תחילת המלחמה	עמ' 30
ב. תחילת תנועה אל עבר היעדים	עמ' 31
ג. הצליחה	עמ' 33
ד. השתלטות על הגדה המזרחית של התעלה	עמ' 34
ה. תפקוד חיל הקשר	עמ' 34
פרק רביעי – סיפורים אישיים	עמ' 35
סיכום	עמ' 37
בביוגרפיה	עמ' 38

מבוא

"צה"ל עובר להתקפת נגד ומעביר את המלחמה לשטח מצרים על מנת לשנות את פני המלחמה. החטיבה צולחת ראשונה את התעלה, תכבוש ראש גשר בגדה המערבית ברוחב של 4 ק"מ ועד תעלת המים המתוקים. ע"מ לאפשר בניית גשרים וצליחת הכוחות המשוריינים.... היה ברור לנו שגורל המערכה בחזית הדרום תלוי בהצלחתו של המבצע המורכב והמסובך הזה".

ציטוט זה נלקח מספר "אבירי הלב", שנכתב ע"י מערכת אשר כללה את מפקד החטיבה, קצינים, ובעלי תפקידים בכירים בחטיבה 247 של הצנחנים, ומתאר את מבצע צליחת התעלה ע"י החטיבה במלחמת יום כיפור 1973. שופך אור על אחד המבצעים המורכבים והמסובכים בתולדות צה"ל. בעבודתנו זו, ברצוננו לגלות עוד פיסות מידע שיעזרו לנו להרכיב את "הפאזל", שנקרא מבצע צליחת התעלה.

בעבודה זה אנו נסקור את השתלשלות המבצע – מהשנים שלפני המלחמה, לתחילת המלחמה ועד להחלטה עצמה על מבצע צליחת התעלה וכיצד היא התרחשה בפועל. אמנם העבודה היא עבודה היסטורית, שמטרתה בין היתר היא גם לתעד את ההיסטוריה. אך אנו נשים דגש מיוחד על הפן של הקשר והמורשת התקשובית שמותיר מבצע זה.

ברצוננו להביע תודה והערכה למנחים שעזרו באיסוף החומרים ובהכוונה של כתיבת העבודה. אל"מ (מיל'), הילל כרמלי, מי שהיה באותם ימים קצין הקשר האוגדתי של חטיבה 143, בפיקודו של האלוף, אריאל שרון, תחת אוגדה זו התבצעה הצליחה.

סא"ל (מיל'), עזרא אורני, מי ששירת באותם ימים כקצין הקשר של חטיבה 247, החטיבה אשר ביצעה את הצליחה.

קריאה נעימה ומשכילה !

מילון מושגים

מכשירי קשר שהשתמשו באותה תקופה :

מק 19

אפשר היה לעבוד בשני תדרים/רשתות באמצעות "פליק" מכוון מראש.
היה לו מכשיר בתחום בתא"ג לקשר פנים(B-SET). היה ממותקן על כלי רכב.

מ.ק 8-9-10

דור התג"ם החדש (לשנות השישים)-מכשירים נישאים. חלוקות לפי הצורך של החילות בהתאם לצורכם.

Grc

דור מכשיר תג"ם החדש אחרי מלחמת העצמאות. המכשירים הראשונים נכנסו לצה"ל לפני מלחמת סיני/קדש.
הרכבי המכשירים השונים-תאמו את תחומי התדרים במכשירים הנישאים: 8-9-10 הנ"ל. מכשיר ראשון תוצרת "כחול-לבן" נמסר לקשר"ר שלו בינואר 1964.

מ.ק 25

מכשיר קשר נייד מתוצרת ארצות הברית המשדר שמע באפנון fm , בתחום בתג"מ . המכשיר נחשב לאמין מאוד ועמיד בתנאי סביבה קשים. אב טיפוס שלו היה בשנת 1959, והיה מוכן לשימוש יחידות שדה צבאיות בשנת 1962 .

ייעוד: רשת חטיבתית ומעלה ליחידות חי"ר חש"ן וחת"ם

תכונות עקריות:

- תג"ם תחום תדרים 27-58.4 Mhz
- ניידות, ממותקן ע"ג רכב/רק"

טל 312

טל 312 (נל"נ) הוא מכשיר טלפון המיועד להעבי

Vrc

דור התג"ם השני-החדיש אחרי מלחמת ששת הימים. מכשירים ראשונים היו במערך כבר לפני המלחמה. מכשיר ראשון תוצרת "כחול-לבן" נמסר לקשר"ר גדרון בפברואר 1968.

מק 74

מכשיר נישא לצנחנים וסיירות.

מק 81

מכשיר עוצמה גבוהה וכמעט תמיד במקדות נייחות. הייתה לו גירסה ניידת בקרון: רק"ש 200 עם 3 משדרים ולידו מקמ"ש

רקע – מלחמת יום הכיפורים

מלחמת יום הכיפור פרצה ביום הכיפורים, 6 באוקטובר 1973 בהתקפה של צבאות סוריה ומצרים על ישראל, ונמשכה עד ל-24 באוקטובר 1973.

יוזמת המלחמה ע"י הערבים הפתיעה את אמ"ן שלא צפה את פתיחתה. עוצמת המתקפה ומאפייני הלוחמה הערבית הפתיעו את צה"ל שהורגל להכרעות מהירות בקרבות. למלחמה היו השפעות פוליטיות ומדיניות רבות.

הסיבות לפרוץ מלחמת יום הכיפורים

- א. הגורם העיקרי לפרוץ המלחמה הוא הרצון של סוריה ומצרים, לנקום במדינת ישראל, על התבוסה שהנחילה להן במלחמות הקודמות, להשיב להן את כבודן האבוד ולהחזיר לעצמן שטחים, שנכבשו על ידי צה"ל במלחמת ששת הימים- כל סיני בדרום ורמת הגולן בצפון.
- ב. בישראל הייתה אווירה שצה"ל חזק ומדינות ערב לא יתקפו, אווירה של זלזול באויב. הדבר בא לידי כך שצה"ל לא עקב באופן הנדרש אחר הנשק החדשני שהגיע לידי סוריה ומצרים. האווירה הנ"ל, של יהירות וזלזול באויב הביאה לידי כך שהמודיעין הישראלי יפרש כל אות המצביע על מלחמה, לא יותר מדבר שנועד להטעות את מדינת ישראל.
- ג. מדינת ישראל לא ניהלה עם מדינות ערב תהליך מדיני שיכול היה להביא להסכם שלום כלשהו.
- ד. המלחמה הקרה באותה תקופה – ארה"ב ורוסיה ניהלו בתקופה זו מלחמה קרה. רוסיה עודדה את סוריה ליצור עימות עם ישראל, שהייתה באותה תקופה בברית עם ארה"ב.

השפעות המלחמה

- א. המלחמה גבתה ממדינת ישראל מחיר כבד מאוד: 2656 הרוגים, 7251 פצועים, 301 שבויים. עשרות נעדרים, אבדות כבדות במטוסים וטנקים ומחיר כלכלי כבד ביותר.
- ב. בקרב הציבור הישראלי התערערה מאוד תחושת הביטחון בצבא ובממשלה. בעקבות המלחמה הוקמה ועידת חקירה ממלכתית – "ועדת אגרנט" שחקרה את המחדלים של המלחמה. מסקנות הוועדה הופנו נגד הדרג הצבאי, מה שהביא להתפטרותו של הרא"ל דוד אלעזר (דדו), ולהדחת אלוף הפיקוד במלחמה, האלוף שמואל גונן (גורודיש) וקצינים נוספים במודיעין.
- ג. גברה התלות בכספי הסיוע האמריקאים עקב הנזק הכלכלי הכבד שגבתה המלחמה.
- ד. במשך מספר שנים לאחר מכן תפסו מקום חשוב הנושאים של השכול והנעדרים.

שליטה וקשר בתקופת טרום המלחמה – בבט"ש

על מנת להבין את תפקידו של חיל הקשר בבט"ש, עלינו להבין קודם כל את תפיסת הבטחון של צה"ל באותם שנים. ב-1967 התרחשה מלחמת ששת הימים, במהלכה צה"ל הצליח לכבוש את כל שטח סיני. מיד לאחר המלחמה החלה תקופה, שמאוחר יותר כונתה בשם "מלחמת ההתשה". בתקופה זו היו תקיפות (בעיקר ארטילריה אך גם פעולות קומנדו) על בסיס יומי בגבולות הארץ, בעיקר באזור תעלת סואץ. בתקיפות אלא שאפו המצרים להחזיר את כבודם האבוד מהמלחמה. נאצר, נשיא מצרים באותם ימים, אמר "אני אולי לא יכול להביס את ישראל אך אני יכול להתיש אותה". התקריות הלכו והתרבו, ובספטמבר 1968 התרחשה תקרית רבתי. בעקבותיה הוחלט בצה"ל על הקמת צוות תכנון שימליץ על אופן ההיערכות וההתבצרות בסיני. הצוות המליץ על קו מעוזים לאורך תעלת סואץ ועל הקמת מפקדה מרחבית ייעודית שתהיה אחראית על החזקתו, על ארגון הכוחות ועל פריסתם לאורך התעלה. אז החלה בניית קו המעוזים, מוצבי תצפית והתראה, ובדצמבר 1968 הוקמה מפקדת מערב סיני. מערכת מעוזים זו ידועה גם בשם "קו בר-לב", על שם הרמטכ"ל באותם ימים, רא"ל, חיים בר לב. בנוסף, מספר ק"מ מאחורי קו המעוזים, קמו שורה של מוצבים נוספים, הידועים בשם "תעוזים", תפקידם של ה"תעוזים" היה להיות למעשה קו עצירה שני ולבלום כוחות מצרים במקרה של תקיפה.

איור 1.1 פריסת המעוזים לאורך התעלה בשנת 1970

פריסת הכוחות בשטחים רחבים בעלי טופוגרפיה, מזג האוויר וסוגי קרקע שונים ממה שהורגלנו אליהם בעבר, הכתיבה את מאפייני תכנון הקשר.

אנשי הקשר עמדו בפני השאלה איך לבנות מערכת אמינה שתכסה את השטח, תאפשר למפקדה ברפידים ולמפקדות הגזרות שליטה מלאה בשטח בכלל ובמעוזים בפרט (אשר הפכו לימים למוצבים מבוצרים הנתונים לאש ארטילרית יומיומית).

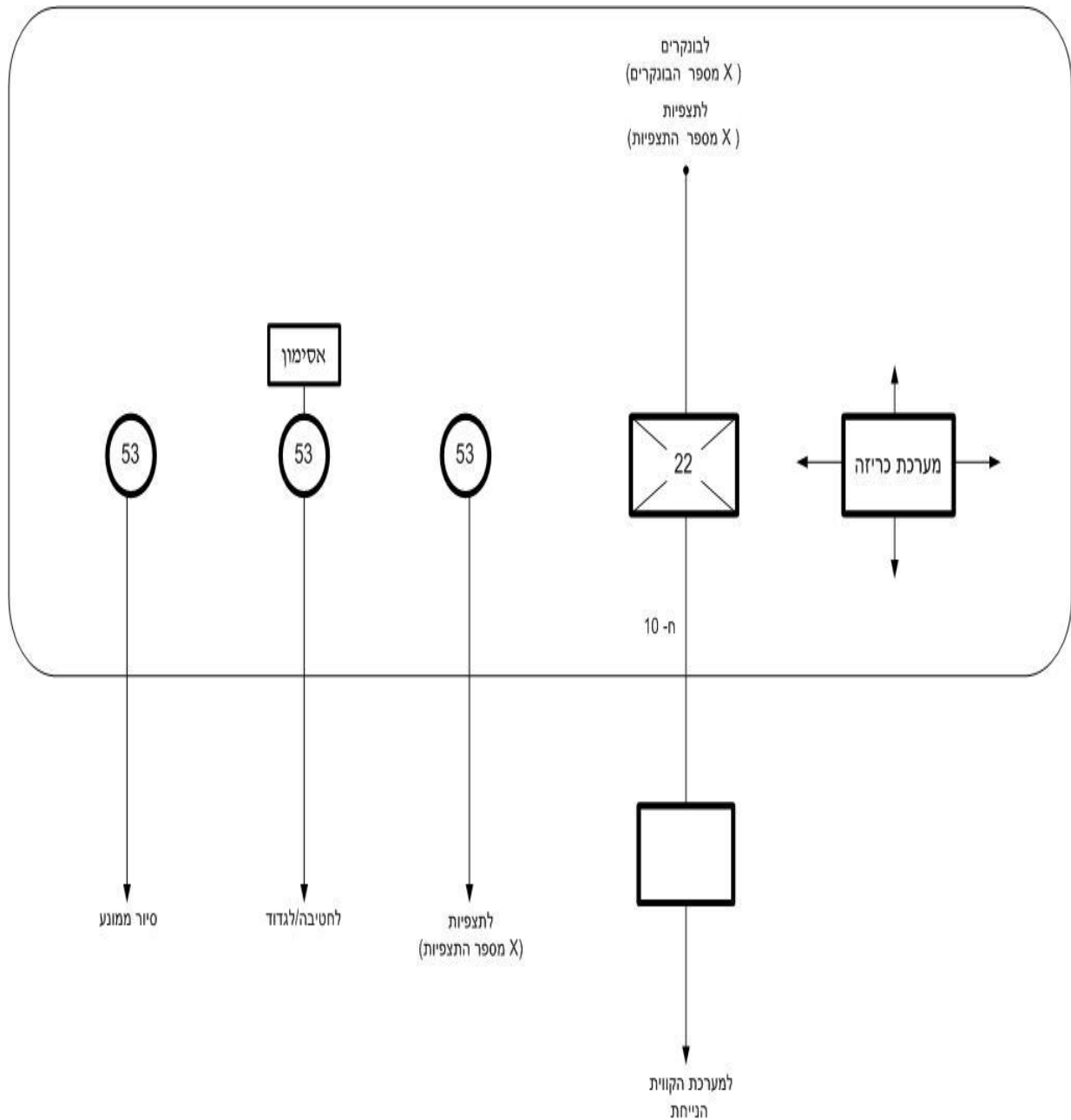
מערכת הקשר **נבנתה בהתאם ליעודם של המעוזים וה"תעוזים"** – לאפשר לכוחות הלוחמים הנמצאים באזור התעלה לפעול תחת הפגזות כבדות ולפעול בתנאי בידוד.

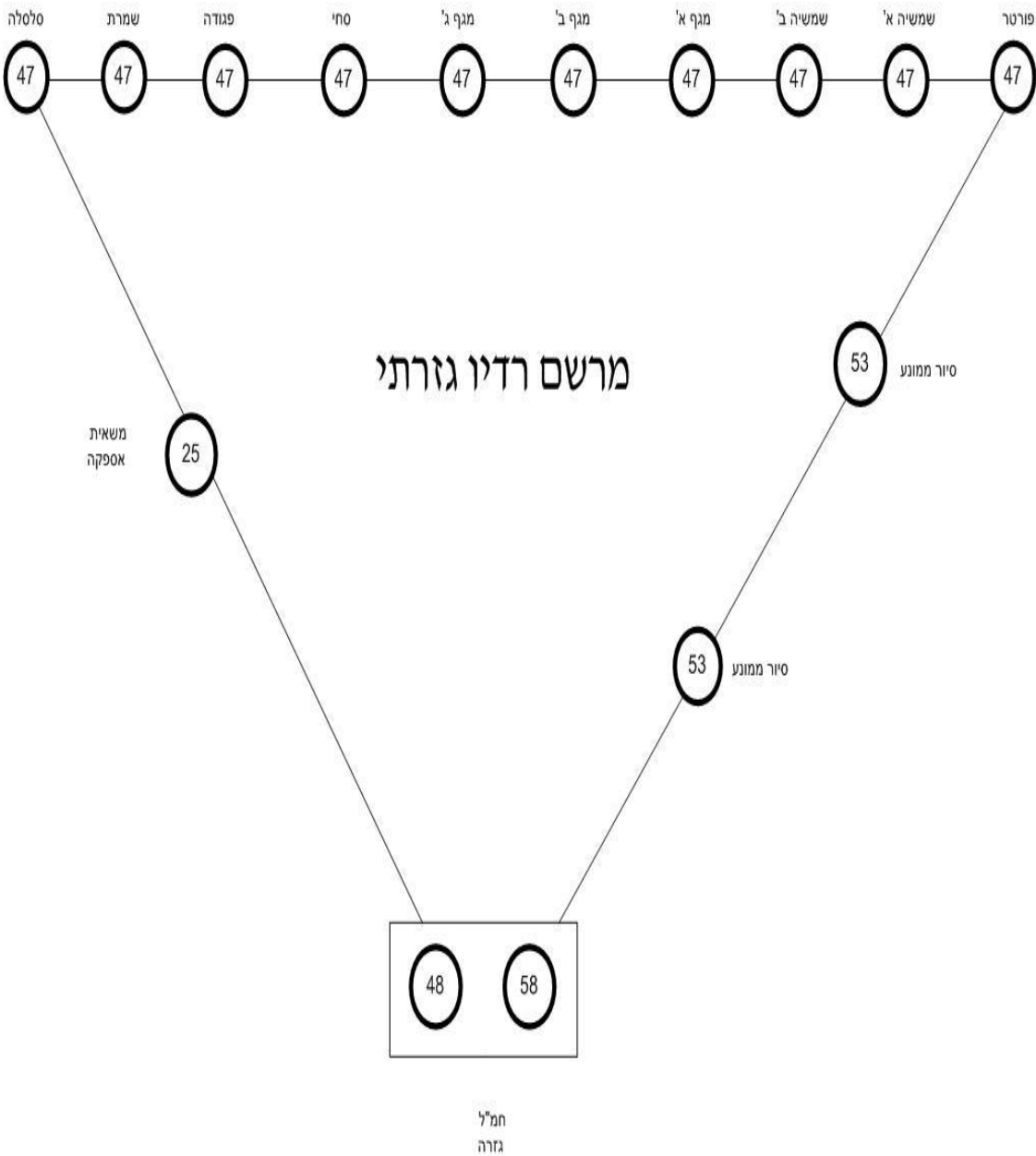

1. ציוד רדיו תג"מ(מ.ק 25 , מ.ק 8 , מ.ק 6 – שהם מכשירים ניידים, מ.ק 124/128, ומכשירי הוי.אר.סי שהם ניחים) וחד-פס(521708) סיפק מענה לכוחות מעל פני הקרקע ולסוורים .
 2. מערכת קוויית (טל 8, טל 312) - קישור כפול של המעוזים בכבל היקפי , מרכזייה המאפשרת לקשר כל בונקר וכל תצפית עם בונקר המפקד ומאפשרת יצירת קשר החוצה עם המפקדה האזורית . המערכת אפשרה קשר פנים , גם תוך כדי הפגזות כבדות .
 3. מערכת כריזה לכל מעוז ומעוז .
 4. שימוש במקורות כוח עצמאים (גנראטורים/מצברים), סיפק עצמאות לכל מוצב ומוצב במהלך תקיפה .
 5. נעשה שימוש ברדיו טלפון (צן – ציוד נושא), כדי להתגבר על הקשיים שבשימוש בקשר קווי , המבוסס על פריסת כבלים פיזיים בשטח
- תקינות המערכת חייבה אחזקה מתמדת של הציוד, ובייחוד אנטנות וכבלים (בכל הפגזה מיצרית , התוצאה הראשונית הייתה "גילוח" של כל מה שכולט בסביבת המוצב) . עבודה אשר בוצעה תוך סיכון אישי מתמיד של המתחזקים . כדי לסכל פגיעות קשות באנטנות במהלך הפגזה על המוצב , כוסו בסיסי האנטנות במגינים מיוחדים ומוקמו בשטח נמוך יותר (ליד פתחי הבונקר) .
- לשם אחזקת המערכת הקשר הסבוכה במעוז , הוקם בגדוד הקשר האוגדתי צוות תחזוקת מעוזים .

איור 1.2 – מערכת הקשר במעוז / תעוז

מבחינת אתרי שליטה

פריסת הכוחות הרחבה הכתיבה למעשה את בניית מערכת השליטה במערב סיני .
בעיקרון , הכוונה הייתה לקיים מערכת קשר הדומה במהותה למערכות התקניות בצבא , אך
במשך הזמן הסתבר שיש צורך לסייע לתקשורת בין המעוזים לגזרות , בין הגזרות לבין עצמן וכן
בין הגזרות למפקדת האוגדה .

לשם כך הוקמו מתקני קשר רבים , רובם נייחים , מוקמו בתנאים טופוגרפים שולטים .
המתקנים מותקנו בבונקרים או במבניים על הקרקע ונועדו ל :

1. מפקדות , חפ"קים ומוצבי פיקוד .
2. תחנות תיווך וממסר , כראשי קשר וכתחנות קצה להאזנה ידידותית .

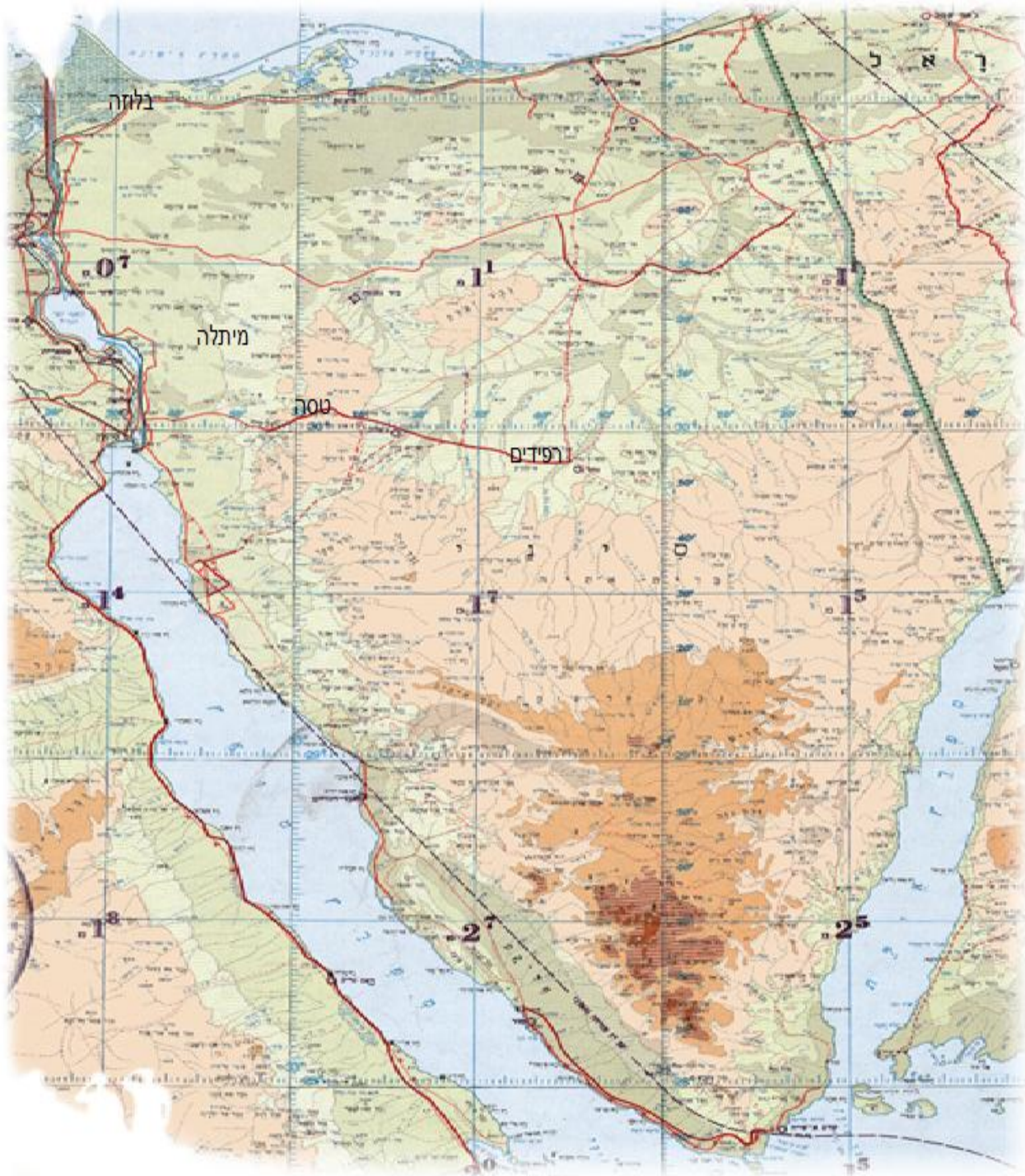
באתרים הותקנו מערכות רדיו תג"מ , וקצוות רד"ט , במקומות שניתן גם קצוות כבלים ואמצעי
שליטה מרחוק . הקשר הקווי בדרגים שמעל למעוזים וכן ממזרח לקו התעלה תוחזק ע"י אנשי
דואר ישראל , שעסקו גם בהנחת קו הטלפונים לתעוזים ובתגבור המערכות הטלפוניות העורפיות .

בסיני המתקנים מוקמו בצורה הבאה : ברפידים , - מפקדת כל כוחות צה"ל בסיני , גיבל ועלק ,
אום מרגיים , אום חשיבה- חפ"ק פיקוד דרום , טסה- מפקדת אוגדה , בלוזה- מפקדת גזרת
התעלה , מיתלה- מפקדת אוגדה , סנטה קטרינה ושארם אשיח.

איור 1.4 – מפת סיני ומיקומי מפקדות

תשתית הקשר

תשתית הקשר הייתה תשתית מודרנית וכללה :

- א. מערכות כבלים ותמסורת קווית – ציוד נושא (רדיו טלפון מתנייע) , קבלים קואקסליים .
- ב. כבלים סומטרים משוריינים – הכוללים 48 אפיקי נושא .
- ג. מערכות רדיו טלפון
- ד. כבלים רבי זוג משוריינים למעוזים .

תשתית זו תופעלה ע"י אלחוטני המעוזים בסיועם של אנשי הקשר של היחידות שאיישו את הקו. בתחילה תוחזקה המערכת על ידי אנשי דואר ישראל ומש"א 7300, אך עם התגברות פעולות האיבה נוצר צורך ביחידת שדה צבאית למשימה זו . בגדוד הקשר האוגדתי הוקמה יחידת כבלים שעסקה באחזקת הכבלים במעוזים ובדרכי הגישה אליהם, וזאת תחת אש ארטילרית ובסיכון יומיומי .

כפי שניתן לראות מערכת הקשר בבטי"ש הותאמה למצב הבעייתי בשטח (תקיפות מצריות) , היא אפשרה לכוחות במעוזים להמשיך והילחם גם תוך כדי הפגזות ארטילריה כבדות. בנוסף אפשרה לפיקוד לשלוט מרחוק על הנעשה באמצעות אתרי קשר שמוקמו במקומות אסטרטגים , ובאמצעות תשתית מודרנית יחסית שאפשרה לתת מענה מיטבי לכוחות בשטח . **מערכות השליטה והקשר המסועפות והמיוחדות שנפרסו במרחבי סיני ולאורן קו התעלה אפשרו למפקדים שליטה מלאה בכל הדרגים במשך כל תקופת מלחמת ההתשה .** ראוי לציין , שבשל הטופוגרפיה המיוחדת ובשל היקפו של השטח , נתקלו הכוחות בתופעות שלא היו מוכרות להם בעבר , כגון הפרעות קשות לקיום קשר תג"מ בזמן סופות אבק שיצרו הפרעות אלקטרו סטטיות והפרעות שיצרו רשתות אזרחיות באירופה.

פרק שני- התוכנית המבצעית

2.א ההכנות למבצע הצליחה של אוגדה 143 וחטיבה 247 (לפני המלחמה)

בעקבות מלחמת ששת הימים התעוררו שאלות רבות בקשר למבנה חטיבת החי"ר. היעדר כושר הניידות על הקרקע של הגיסות המוצנחים, מחד גיסא, והופעתם של טילים מודרניים המגבילים את אמצעי ההטסה מאידך גיסא, הציבו שאלות רבות לגבי חלקן של חטיבות החי"ר, ושל חטיבת הצנחנים בפרט, במלחמה הבאה יהיה כי תפרוץ. כדי שלא תחזור התמונה של ימי ערב ששת הימים, שבה התרוצצו מח"טים כדי להשיג משימות לחטיבותיהם, החליט מפקד חטיבה 247 של הצנחנים, אלוף משנה דני מט, שנכנס לתפקידו ב-1969, שעל היחידה להשתלב בתכנונים השונים שעשו לגבי הזירות השונות, ולקחת חלק בכל תכנון אפשרי כדי שיכירו החטיבה ויסמכו עליה.

ביוזמת מפקד החטיבה, היא צורפה לאימונים של אוגדה 143. אוגדה בפיקודו של האלוף ישראל טל. אוגדה זו הייתה אמורה לצלוח את התעלה – במקרה כי תפרוץ מלחמה עם מצרים. חשוב לציין, שהחטיבה תכננה את ביצוע כיבוש ראש הגשר במערב תעלת סואץ, תחת פיקודה של אוגדה 143 והשתתפה לפחות בארבעה תרגילים במרחבי סיני עם אוגדה 143, בהם ביצעה את תפקיד צליחת התעלה בסירות גומי, כיבוש ראש הגשר וההגנה עליו מפני כוחות מצריים עד למעבר של כוחות שריון והחת"מ, דרך ראש הגשר אל עבר מצרים, בדרך לכיבוש כל הגדה המערבית של תעלת סואץ, ולאיום ישיר על העיר בירה של מצרים- קהיר. תרגילים אלה היו תחת פיקודם של מפקדי האוגדה האלוף ישראל טל (טליק), האלוף שמואל גונן (גורודיש) ולבסוף – האלוף אריק שרון, שהשתחרר זמן קצר לפני כן משרות קבע – מתפקיד אלוף פיקוד הדרום.

יוזמה זו של מפקד החטיבה, אלוף משנה, דני מט, התבררה בסופו של דבר, כאקט מכריע בביצוע המוצלח של צליחת התעלה. הצליחה בפועל, שבוצעה לאחר מכן במלחמת יום הכיפורים, הייתה לפיכך חזרה על תרגולים שבוצעו בתרגילים אלה, בשינויים שהתחייבו מהתנאים בזמן הקרבות.

כמו כן, חשוב לציין, שחטיבת 247 שימשה באותו הזמן כעתודה המטכלית הנבחרת של צה"ל והייתה מיועדת ומוכנה להשתתף בכל מבצע מוצנח, מוסק, מונחת מהים או במבצע צליחה, בכל אחת מגזרות הלחימה של צה"ל במצרים, בירדן או בסוריה. לפיכך, המתינה החטיבה במחנה הקבע בסירקין, לאחר פרוץ המלחמה, עד לקבלת הפקודה ב-10 באוקטובר, לרדת בטיסה לרפידיים (ביר גפנה), בסיס ענק ששימש כמפקדת הכוחות בסיני וכן כבסיס מנהלה ראשי בסיני.

2.ב תחילת המלחמה וקבלת הפקודה

האוגדה

למרות לקחי ששת הימים, צה"ל לא הפעיל את תוכניות המלחמה, שהיו מיועדות לבלום את התקפות האויב לפי התכנון, ובלימת האויב שבוצעה בפועל, נעשתה, במקרים רבים בצורה לא מושכלת. כתוצאה מכך הצליח האויב, גם במצרים וגם בסוריה לכבוש שטחים שהיו בידי צה"ל עם פרוץ המלחמה. ראוי להדגיש שבתום המלחמה, עם הכרזת הפסקת האש, החזיק צה"ל בשטחים נרחבים, גם בתוך סוריה, 60 ק"מ מהבירה דמשק וגם מעבר לתעלה, בתוך מצרים, כ-80 מק"מ מהבירה קהיר.

את אי המוכנות למלחמה, מתאר היטב אלוף משנה הילל כרמלי, מי שהיה קצין קשר של אוגדה 143 באותם הימים, "כשהגעתי לטסה, בשמיני לאוקטובר, היה בלאגן גדול, כל התחום הלוגיסטי היה בלאגן גדול, הגענו – ולא היה ציוד להלחם איתו. היה צורך להסיע את הכוחות מטסה אל עבר התעלה – אך לא היה כלי רכב להסיע את החיילים לאזור הקרבות, היו רק זחל"מים אשר אינם ניחנים ביכולת עבירות גבוהה."

הילל הצליח לאסוף לרשותו 7 נגמ"שים, שישמשו אותו לחפ"ק האוגדה תוך כדי הלחימה. הבעיה הייתה כי הנגמ"שים שהוא אסף היו ללא יכולות קשר, והיה עליו למתקן את הציוד הקשר בכלל הכלים. רק ב-12 לאוקטובר, הושלמה התקנת הנגמ"שים לחפ"ק. (נגמ"ש צ"ן ראשון בצה"ל תוצרת "טסה")

ב-12 לחודש, הוזמן הילל ביחד עם מפקד האוגדה האלוף אריאל שרון, לבניית תוכנית צליחת התעלה. עד לתאריך הצליחה, ה-15 בחודש עסק הילל בהכשרת תחום הקשר באוגדה לקראת הצליחה.

את ההתרחשויות בתחום בקשר באוגדה בתחילת הלחימה, מתעד הילל כרמלי ביומנו :

תחום הכ"ס באוגדה

- א. 3 רשתות מכניות : 186, 187, 292 (וגם בחלוץ).
- ב. רשת מכניקה לתחזוקה .
- ג. רשת ידנית 1739 (כלל פיקודית).
- ד. עורקים מכניים וידניים : 684, 177, 795 (ידני).
- ה. רשת משלושת : 101 .
- ו. 6 עורקים ידניים – מול חטיבות האוגדה
- ז. 6 עורקים מעניים – מול חטיבות האוגדה .
- ח. 4 רשתות משולשות – מול חטיבות האוגדה .
- ט. 1 עורק מכני לתחזוקה, 177.
- י. עורק ידני לתחזוקה, 684 .
- יא. 2 עורקים, 177, 684 – בין מפקד' האוגדה לחלוץ .
- יב. 2 עורקים 177, 684, בין קצין שיתוף חטיבתי לתחזוקה (אין תק"ש 421).
- יג. 1 עורק ידני, 1739- בין יחידות התחזוקה .

פיזור הק"שים באוגדה.

- א. הק"ש אוגדה -380 עותקים עד לרמת הפלוגה .
- ב. הק"ש חטיבתי – 380 עותקים לכל חטיבה עד המפעיל (חטיבה 421, 600, 875).
- ג. ריכוז הק"ש ארטילריה 214 – 180 עותקים.
- ד. הק"ש אגד תחזוקה-100 עותקים.
- ה. הק"ש יחידות אוגדתיות – 100 עותקים.
- ו. חוברת פיקודית – עד לרמת הגדוד .

קס"א : 3 זרועות מהמטכ"ל

קשר קווי (תכנון בלבד)

- א. שני קווים למנהלתית פיקוד דרום.
- ב. שלושה קווים למבצעית פיקוד דרום.
- ג. שני קווים לאוגדה 162 בבלוזה.

ביום ב' ה-15 באוקטובר, בזמן ההכנות האחרונות לקראת מבצע הצליחה, קיבל הילל כרמלי מי שהיה קצין הקשר האוגדתי, בשורה בדבר פציעתו הקשה של בנו, בזמן שהיה בטנק באזור התעלה למרות הבשורה המרה, שב הילל לתפקד כרגיל כיוון שידע את גודל האחריות המוטלת עליו.

החטיבה

עם הגעת חטיבת 247 לרפידים, ב 10 באוקטובר, נכנסה החטיבה למאהל זמני ליד הבסיס והמתינה לפקודה. לאחר זמן קצר הועברה בפקודה למתלה, תחת פיקודה של אוגדה 252, ששימשה כמפקדה הסדירה של הכוחות המשוריינים בסיני. המשימה שקיבלה החטיבה הייתה להגן על המעברים – המתלה והגידי, מפני תקיפה של כוחות קומנדו מצריים, שהונחתו במרחבי סיני במשימות קומנדו נגד כוחות צהל שהתפרסו בו. החטיבה התמקמה ליד מפקדת האוגדה במתלה ופרשה כוחות לביצוע המשימות.

בשלב זה **הוזמנה החטיבה למפקדת אוגדה 143, להשתתף בתכנון הצליחה. תחת פיקודה.** היה זה מצב בהחלט לא רגיל, כשהחטיבה שהייתה תחת פיקוד אוגדה 252 מבצעת כמתואר, השתתפה באופן מאוד פעיל, בכל קבוצות הפקודות ואישורי התוכניות במפקדת אוגדה 143, שהייתה ממוקמת בטסה. הדבר חייב קיום כל המשימות השמדת כוחות קומנדו מצריים, באזור המתלה והגידי, על כל המשמעותיות תכנון וביצוע הקשר החטיבתי אל הגדודים והיחידות החטיבתיות באזור הררי מבוותר ובעייתי, ותוך כדי כך- השתתפות קצין הקשר ומפקדת הפלוגה, בכל קבוצות הפקודות בטסה (כולל פקודות מקצועיות אצל קצין הקשר האוגדתי). המפקדה בטסה הייתה מרוחקת כשעתיים נסיעה מהמתלה, לאורך ציר החת"מ, הנסיעות הלך וחזור, תוך כדי קרבות קשים מאד, שמנהלים השריון והתותחנים של צה"ל, מול המצריים ממזרח לתעלה, היו קושי מנהלי לא פשוט. לאחר כל שלב כזה, היה על המטה החטיבה לחזור למתלה, מקום מושבה של החטיבה ולקיים את כל נוהל הקרב לצליחה – תכנון, אישור האוגדה לתכנון זה, הכנת פקודות חטיבתיות והורדת הפקודה לגדודים. קצין הקשר מתאר תקופה זו של המשימות הכפולות, כתקופה הקשה בכל המלחמה, בעיקר בגלל העומס וחוסר השינה.

ביום ב' ה-15 באוקטובר 1973, בשעה 12:30, בקרונו של האלוף אריאל שרון, אושרה התוכנית המבצעית של הצליחה. קבוצת הפקודות החטיבתית המסכמת נקבעה לשעה 15:30, כשעה לפני התזוזה משטח הכינוס, שב"פונדק 76".

2.2 פקודת המבצע – של חטיבת 247

הפקודה שניתנה ע"י המח"ט דני מט, הייתה כדלקמן:

(מתוך הספר " אבירי הלב " , אשר נכתב אחרי מלחמת יום הכיפורים , ע"י מערכת אשר כללה את מפקד החטיבה , קצינים , ובעלי תפקידים בכירים בחטיבה . הספר מתאר את מהלכי חטיבת הצנחנים 247 , ממשחררי ירושלים וצולחי התעלה , בקרבות צליחת תעלת סואץ וכיבוש הגדה המערבית)

"צה"ל עובר להתקפת נגד ומעביר את המלחמה לשטח מצרים על מנת לשנות את פני המלחמה . החטיבה צולחת ראשונה את התעלה , תכבוש ראש גשר בגדה המערבית ברוחב של 4 ק"מ ועל תעלת המים המתוקים . ע"מ לאפשר בניית גשרים וצליחת הכוחות המשוריינים . ננוע אחרי חטיבה 14 שתטהר את הגדה המזרחית עד ציר "שיק" .

הכוחות המשתתפים :

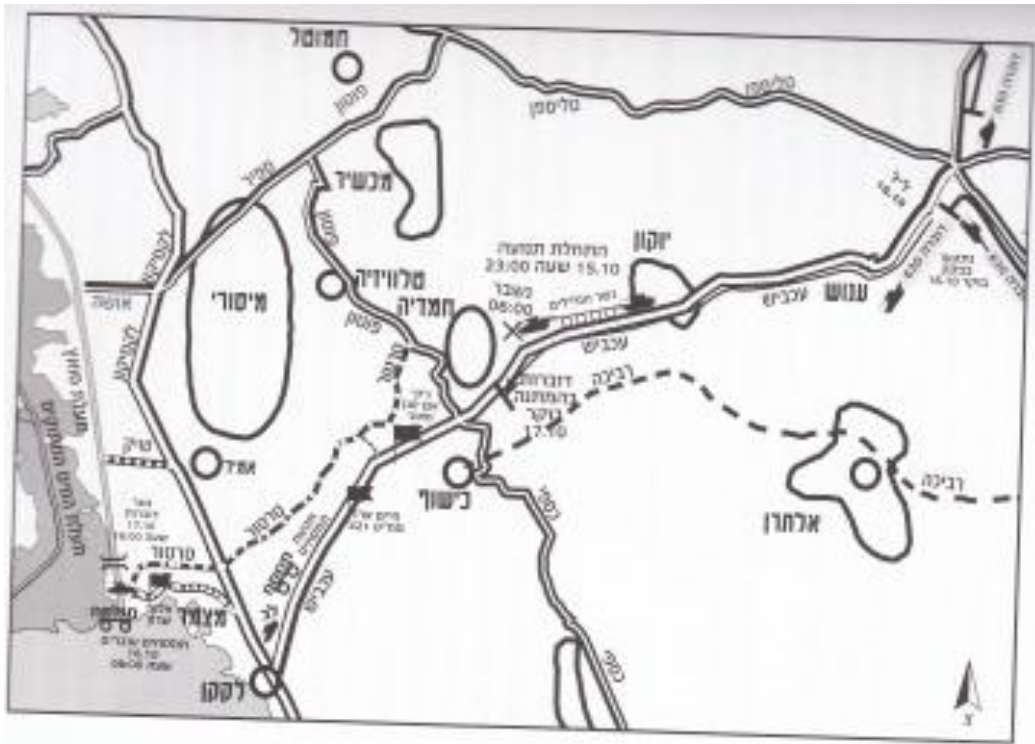
- א. כוח אזור הצליחה בפיקוד יהודה בר , הסמח"ט , כולל את הפלוגה של נוח רבינוביץ , נפ"קים ויחידת סירות הגומי , אחראי לחיפוי על הכוחות . הפלוגה של נוח תופסת את הסוללה ומרתקת את הגדה הרחוקה . יוסי פרדקין מפקד החצר .
- ב. גדוד מוקטן , סיירת וחה"נ בפיקוד סגן אלוף , אריק אכמון , צולח ראשון ויוצר מאחז בגדה המערבית .
- ג. גדוד 565 של סגן אלוף דן זיו , לאחר יצירת מאחז בגדה המערבית , צולח ומטהר דרומה עד סוף המזח .
- ד. גדוד 416 של צביקה צולח אחרי דן זיו ומטהר צפונה .
- ה. חפ"ק צולח עם גדוד 565 .

סדר התנועה :

1. כוח אזור הצליחה .
 2. כוח אריק (סיירת , חה"ן) .
 3. חפ"ק החטיבה .
 4. גדוד 565 .
 5. גדוד 416 .
- שמיל שקד יוביל את הזחל"מים הריקים דרך צומת טרטור לכסיקון ללקקן .
3 גדודי ארט' מנחיתים אש על אזור הצליחה .
חופי הנחיתה ההחפה יסומנו באורות אדומים וירוקים .
כל כוח ימשיך לנוע ולחתור קדימה לעבר הנחיתה שלו , יהיה מה שיהיה בדרך .
שעת ה-ש (הסירות במים) 20:00 .
השעה עכשיו 15:55 , החטיבה תהיה בתנועה בשעה 16:30 .
הכול מוטל עכשיו עלינו בהצלחה "

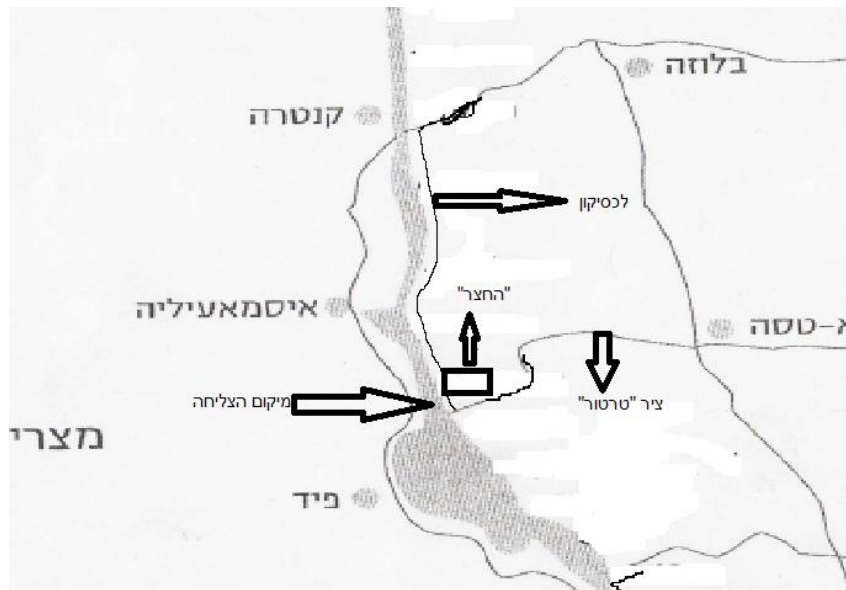

איור 2.1 – מפת צירים ומיקומים בקרבת התעלה

- ממש במהלך קבוצת הפקודות המסכמת, הוכנס שינוי נוסף בתוכנית החטיבה : בגלל אי היכולת להעמיד כמות מספקת של זחל"מים מ, בכדי להסיע את היחידות המתוכננות לנוע לקראת הצליחה בשטח מוכה אש, נאלץ המח"ט ב-10 דקות שנותרו בין גמר קבוצת הפקודות לבין תחילת התנועה, לשנות את תוכניתו ולגבש את תכנית הצליחה :
- א. האחריות לטיהור החצר תוטל על כוח סמח"ט בפיקודו של יהודה בר, עליו הוטל גם לכוון ולארגן את הטור הצולח.
 - ב. גדוד הצליחה הראשון (גדוד אריק אכמון) יפורק ופלוגת החה"ן תעבור לגדודו של דן זיו, הגדוד הצולח ראשונה.
 - ג. הסיירת וגדודו של צביקי (416), ינועו בזנבו של הטור ברכב רך (אוטובוסים).
 - ד. גדודו של דן זיו יצלח ראשון, יטהר וכבוש ראש גשר, מסביב לשדה התעופה דוור – סוור.
 - ה. הזחל"מים שיעבירו לשפת התעלה את כוח הצליחה הראשון יחזרו ויעבירו בפיקודו של סרן גיורא קידר הקמב"צ, בחלקו השני של הלילה את יתרת הכוח (צביקה, סיירת), שיבצע את גל הצליחה השני וירחיב את אזור ראש הגשר.

איור 2.2 – אזור הצליחה

השינויים בתכנית הועברו בעל פה למפקדים, ממש לפני העלייה לכלי הרכב.
בשעה 16:30, כמתוכנן, נעה החטיבה למשימתה – צליחת התעלה.

ד2. תכנון הקשר על בסיס חטיבת 247

תכנון הקשר לביצוע הצליחה היה פשוט יחסית, מאחר והיה מבוסס על קשר רדיו ברשת חטיבה עיקרית בתג"מ. הבעיה הקשה הייתה חלוקת הכוחות והמשימות בתוך הפלוגה. עקרונית – התחלקה מפקדת החטיבה למפקדת מח"ט ומפקדת סמח"ט, בנוהל הרגיל, אך משימות המפקדות השונות (כמתואר להלן) לא היה זהות. כמו כן, התמנתה מפקדת סמח"ט ב' – סא"ל אריק אכמון, שהיה עד אז מפקד גדוד הסיור החטיבתי. גדודי הסיור החטיבתיים הוקמו ופורקו תוך זמן קצר, לפני המלחמה.

תכנון הקשר חייב הכנה לכל אחד משלבי המבצע:

- א. שלב התנועה אל התעלה בזחל"מים לאורך ציר עכביש, עד החצר שבין מצמד א' למצד ב'.
- ב. שלב הצליחה בסירות הגומי ובניות הכוחות בראש הגשר, ממעבר לתעלה.
- ג. שלב התפרסות הכוחות בראש הגשר וגנה עליו, תוך כדי מעבר הכוחות המשוריינים דרכו.
- ד. שלב המשך משימות החטיבה להתקפה על העיר סואץ בדרום ועל העיר איסמעיליה בצפון. איסמעיליה לא נכבשה לבסוף במלחמה, אך גדוד 564 השתתף בפועל בכיבוש סואץ, תחת פיקוד חטיבה 500.
- ה. שלב התכנסות החטיבה לאזור הגנה שייקבע – בפועל נקבע לבסוף האזור הצפוני, שמול איסמעיליה, שם ישבה החטיבה לאחר מכן עד שיצאה האחרונה מהגדה המערבית של תעלת סואץ, ב-21 לפברואר 1974, כשלב האחרון של הפסקת האש בתום המלחמה.

כוחות ומשימות של פלוגת הקשר החטיבתי.

- א. מחלקת הרדיו – לפי משמות האלחוטנים למפקדות השונות. (ראה מרשם רדיו חט')
- ב. מחלקת הקוונים בהכנה לשלב התפרסות בראש הגשר ולאחר מכן באזור הקבע.
- ג. מחלקת הטכנאים בפריסה לביצוע תחזוקת הצידוד ותיקונים מכשירים לפי הצורך.
- ד. מחלקת הכ"ס בהכנה לצורך לשימוש בו.
- ה. מחלקת משרד הקשר לשלבים הרחוקים של התמקמות באזור קבע.
- ו. מחלקת מחסן ציוד קשר, יחד עם מחלקת הטכנאים, בזחל"מ של פלוגת הקשר, עם מלאי ציוד רזרבי.

קציני הקשר בפלוגה -

- א. קצין הקשר החטיבתי – רס"ן עזרא אורני, עם המח"ט אלי"מ דני מט.

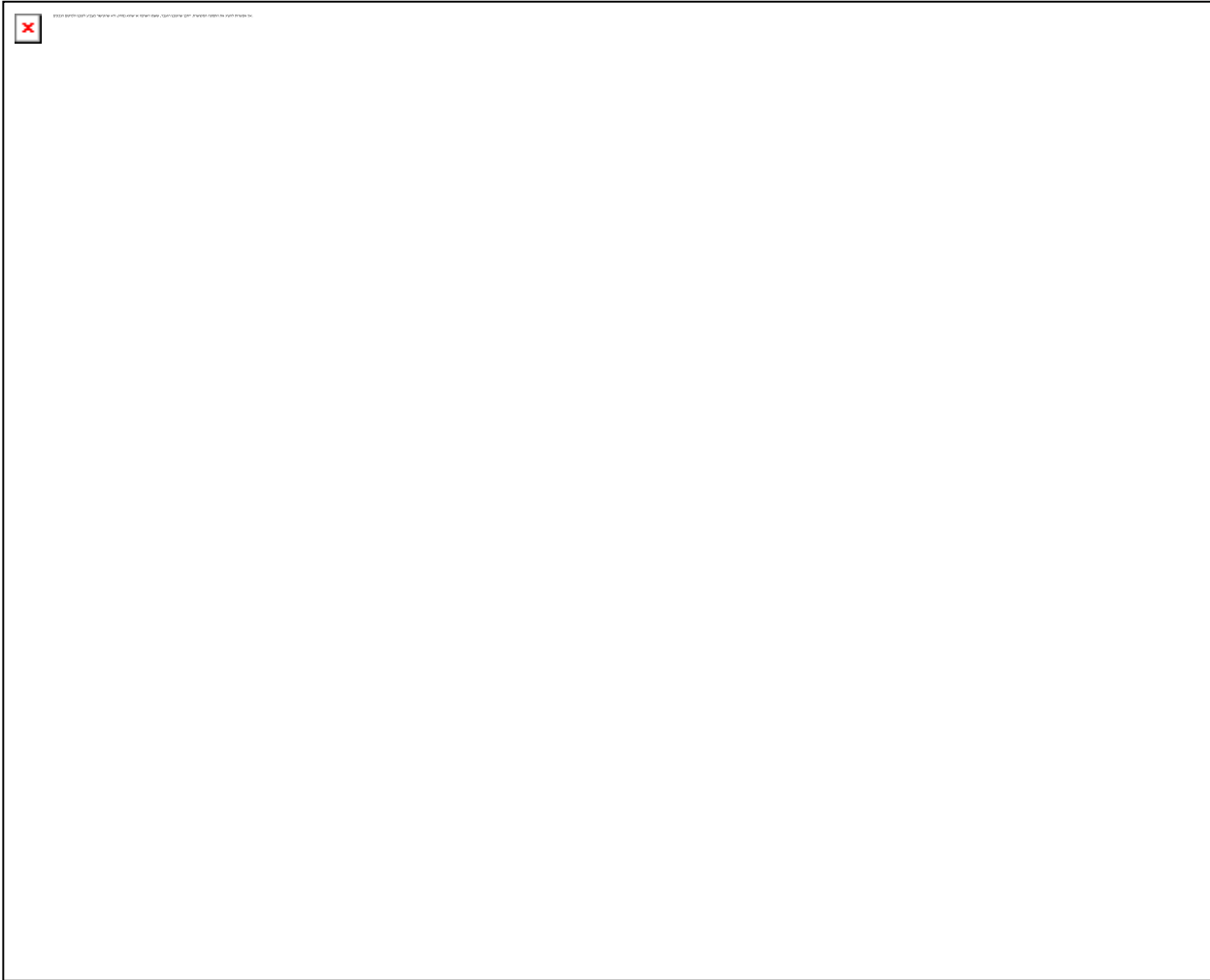
- ב. ס. קצין הקשר החטיבתי – סרן דודו פירסט – עם הסמח"ט, סא"ל י.ב. (יהודה בר).
ג. קצין הקשר השלישי – סרן אפרים פורטיס, עם סמח"ט ב', סא"ל אריק אכמון
במפקדת החצר.

חלוקת כוח האדם בפלוגה לקראת שלב הצליחה עצמו

- א. בפלוגת הקשר היו בתקן 113 חיילים, בפועל, עם הצטרפות מתנדבים שונים שהגיעו לחטיבה מכל קצוות תבל, עם פרוץ המלחמה, היו בפלוגה לקראת הצליחה 132 חיילים.
- ב. עם הציוות של כל האלחוטנים וקציני המטה לזחל"מים. לקראת התחלת התנועה אל התעלה, התברר שאין מקום לכל חיילי הקשר וקצין הקשר נתן הוראה לקוונים ולטכנאים להישאר מאחור ולהצטרף למפקדת החטיבה בכוחות עצמם לאחר הצליחה. בפועל היו על כל זחל"מ מזחל"מי המפקדה כ-18 חיילים ומפקדים. כולם מצוידים בנשק, בחגורים ובמכשירי הקשר השונים.
- מחלקת הקוונים, בפיקודו של סמל ישראל טורקניץ', (טורקו) שהורדה מהזחל"מים בגלל חוסר מקום, הייתה ה"קרבית" שבין חיילי הפלוגה. מיד לאחר התחלת מעבר כוחות השריון על הגשרים, וזמן רב לפני שהגיעו כל חיילי הפלוגה לגדה המערבית של התעלה, הגיע טורקו עם צוותי הקוונים, מצא בתוך כל הבאלגן העצום שהיה בחצר שבראש הגשר, באזור הצליחה, את מפקדת החטיבה ואת ק' הקשר אורני והתייצב באומרו "אורני – אמרת להגיע ולמצוא אותך אז מצאנו. אנחנו מוכנים לכל משימה"

איור 2.2. – מרשם הקשר החטיבתי

2ה. סעיף השליטה

סעיף השליטה בפקודה החטיבתית היה פשוט – הוא ניתן ע"י אורני בעל פה והיה מבוסס על התרגולות שהתבצעו בכל התרגילים ועל הקשר שקיימה החטיבה בעת שביצעה את תפקידי השמדת חוליות הקומנדו המצריות, ת"פ אוג' 252. לא היה זמן, לא מקום, ולא אמצעים להוציא פקודה או נספח קשר כתובים. לכולם היה ברור ששום קשר לא יתקיים בכל שלב הצליחה, עד אחרי השתלטות על ראש הגשר, מלבד קשר הרדיו ברשתות החטיבתיות הרגילות. כוחות מיוחדים, כגון מפקדת החצר וסמח"ט ב' – אריק אכמון, תורגלו בעבר ונכנסו לרשת באופן רגיל באות הקריאה שהוקצו להם. כל פקודה ניתנה בעל פה.

אנחנו רואים שוני גדול באופן הכנת סעיף השליטה שהתבצעה במבצע צליחת התעלה לימנו. סגן יפעת פיינר, קצינת קשר בגדוד 53, שריון. מתארת את אופן הכנת נספח תקשוב כיום בצורה הבאה:

בשלב הראשון מקבל קצין הקשר יחד עם שאר קציני המטה פקודת התראה לפני מבצע / אימון. מתוך הפקודה הראשונית גוזר הקשר"ג סעיף תקשוב- נהלי קשר הרלוונטים לרמת המ"פ. (האזנות תפר, מיקומי רק"ש, נוהל חמיקה מ.ל.א וכו') לאחר מכן מרכז קצין האג"מ הגדודי את כלל הסעיפים המקצועיים ומוציא פקודת מבצע. לאחר מכן לוקח קצין הקשר את נספח התקשוב החטיבתי מהקשר"ג ואת פקודת המבצע וכותב נספח קשר מקיף.

במקביל מתחיל הקשר"ג בנוהל הקרב ומכין את כלל הכלים והמסגרות. המכונות כוללת: תדריך למחלקה ולקשרי הפלוגות השלמת ציוד במידת הצורך, הגעה ל-100 מערכת (קשר ושו"ב) שבסיום ההכנות מתבצע מודל קשר ושו"ב בו המג"ד עולה לפקודות לכלל המסגרות ונשלחת פקודת המבצע על גבי המשואה לכלל הכלים והכוחות.

10. תוכנית הקשר של האוגדה, אוגדה 143. (כפי שנלקחה מיומנו של

קצין הקשר האוגדתי).

א. רשתות רדיו ללא שינוי .

ב. רשת ליטא (פנים אוגדה) תשמש רשת חירום בשעת חסימת רדיו.

ג. ממסרים – א'+ג' ב-'' כישוף. ממסר ב' ברמפה שמצפון לאזור הצליחה (לאחר הצליחה) ינוע למיקום בעקבות חטיבה 600.

ד. צ"ן לכל חטיבה פרט לחטיבה 247 (ייתכן שיהיה בערב).

ה. חטיבה 14 תעבור בשעה 12:00 לרשתות חדשות :

מבצעים חטיבה 70:55 – מקדח

פנים חטיבה 67:30 – חידלון

מנהלת חטיבה 43:55 – טימון

רז' מבצעים חטיבה – 60:95 שנון

ו. רשתות הצליחה

רשת צליחה (חטיבה 427) - 56:30 – גרוטס .

גדוד גישור 630 – 72:75 שיש (1 בגרוטס).

גדוד גישור 605 – 45:69 אילן (2 בגרוטס)

גדוד סער 606 – 58:75 – רשמן (3 בגרוטס)

גדוד תמסח 637 – 35:45 – אשלי"ג (4 בגרוטס)

ז. מנהלה – אטימות ציוד קשר ע"י חוליה פיקודית לכוחות צולחים בסירות .

ז. בטחון קשר – 1. מלקוד שחור בתוקף .

2. קוד גזית סידרה ב'

3. קוד חסימה "אלבילו".

ח. בעלי תפקידים בגדוד הקשר :

קצין הקשר אוג'מגד – סא"ל הילל כרמלי.

סמג"ד – רס"ן זגורי – הוחלף אחרי הקרבנות ע"י רס"ן בר-צבי.

מ"פ הפעלה – סרן.

מ"פ תקשורת – רס"ן אברהם קדם.
מ"מ צ"ן – יאיר גור
טכנאי ראשי- רס"ר קלמי .

פרק שלישי

סיפור הצליחה –

3א. תחילת המלחמה

אוגדה 143, בפקודו של אריאל שרון באותם זמנים, התמקמה עם תחילת הקרבות באזור טסה, והקימה באזור חפ"ק שבאמצעותו פיקדה על הכוחות בשטח הלחימה, מול הכוחות המצרים שהצליחו לצלוח את התעלה ולהחזיק בשטחים בתוך סיני.

חטיבה 247 של הצנחנים, התמקמה באזור רפידיים. החטיבה הייתה מוגדרת כ- עתודת המטה הכללי, חטיבה בהמתנה. עם הגעתה לסיני, הוטלו על החטיבה משימות שונות במרחבי סיני. על גודד 564, בפקודו של יוסי יפה הנמצא תחת פיקוד חטיבה 247, הוטל להגיע לאזור בלוזה. לעיני הגדוד נתגלו מראות קשים כשהגיעו לאזור - כוחות רבים בשטח נפגעו קשות. מהמעוזים הגיעו קריאות נואשות לעזרה. שאר הגדודים והיחידות החטיבתיות נותרו בשלב הראשון באזור רפידיים.

14 באוקטובר, קבילה החטיבה להיות בכוננות לקראת צליחת התעלה. השאלה "האם החטיבה תצלח את התעלה או לא", הייתה מעתה רק שאלה של עיתוי.

יום הצליחה נקבע ל-15 באוקטובר, עד אז, הזמן הוקדש לתכנונים והכנות קפדניות למבצע. את זמן זה תיאר עזרא אורני, מי שהיה קצין הקשר של החטיבה באותם ימים "ימים קשים ביותר, מחד גיסא, היה לחץ של זמן בגלל ביצוע משימות השמדת יחידות הקומנדו המצרי, תחת פיקוד אוגדה 252, ומאידך גיסא, הצורך להשתתף בתכנון הצליחה באוגדה 143 ובכל נוהל הקרב לקראת הצליחה. הנסיעות מרפידיים לטסה על מנת לאשר את התוכנית המבצעית מבחינת קשר היה ארוכות ומורטות עצבים..."

במסגרת תהליכי ההכנות למבצע הצליחה ביצעה חטיבה 247 תרגולים רבים עם אוגדה 143. התרגולים היו תרגילים מפורטים במיוחד, הזמן שלוקח לחצות את התעלה, כמות הלוחמים שנכנסים לתוך ס"ג (סירת גומי) והזמן שלוקח לפרוק ולצאת מהס"ג, הינם דברים קריטיים, שיכולים להשפיע על הצלחה או כשלון של המבצע. ולכן התרגולים למבצע היו ברמה מפורטת מאוד. מספר אורני כי "לקחתי את תוצאות התרגולים.... ולפיהם גזרתי היכן אני ממקם את אנשי הקשר ביחד עם הלוחמים בחציית התעלה...". מוסיף אורני ואומר "במלחמה המפקדים לפעמים לא האמינו שאכן יהיה קשר, המטרה שלי הייתה להוכיח אחרת".

בספר "אבירי הלב", המתאר את סיפור צליחת התעלה, מתאר ישראל הראל, את התחושה בקרב החיילים בחטיבה לקראת הצליחה: "היה ברור לנו שגורל המערכה החזית הדרום תלוי בהצלחתו של המבצע המורכב והמסובך".

קבוצת הפקודות החטיבתית המסכמת, הייתה ב-15 באוקטובר, בשטח הכינוס שב"פונדק 76".

3ב. תחילת תנועה אל עבר התעלה

ב15 באוקטובר, בשעה 16:30, החלו כל הכוחות המשתתפים בצליחה לזוז. " החששות היום רבים – אך גם התקוות והצפיות..." , כותב ישראל הראל בספרו "אבירי הלב". עד טסה התנהל הטור במהירות סבירה. הבעיות החלו מצומת טסה בציר "עכביש". פקקים של מאות כלי רכב, מכל הסוגים: אמבולנסים, שנקלעו לתוך שיירות תחמושת, שניסו לפלס דרך בין שיירה של זחל"מים, מכוניות קשר לסוגיהן וגייפי פיקוד המנסים לתמרן בין כל הרכב הכבדים.

חששות כבדים החלו להצטבר. "בשעה שמונה סירה ראשונה במים" – הייתה תוכניתו של אריק שרון. אך זו הייתה משאלה אבודה מראש.

בשעה 19:00, יצאה החטיבה מהפקק של הצומת. החטיבה נעה כמתוכנן אחרי חטיבה 14; שטיהרו את אזור התעלה המזרחית – ממעוז "לקקן" לכיוון צירים "טרטור" ו"לקסיקון" כשמגמת פניהם היה החווה הסינית עד ציר "שיק" וצפונה ממנו.

בשעה 21:00 לאחר נסיעה שלקחה כשלוש שעות, הגיעה החטיבה אל הסירות, שחנו בציד הדרך על ציר "עכביש". בשעה 22:30 החלה התנועה לעבר התעלה. תוך כדי הנסיעה לתעלה התבצעו תדרוך לכוחות כיצד לשאת את הסירה למים וכיצד להתיישב בה, כל זאת על מנת שתהליך הצליחה יהיה המהיר והבטיחותי ביותר.

בחצות לערך, הגיעה חטיבה 247 לסביבות מעוז "לקקן". בזמן זה, החל מפקד הסיוע, אורי וגמן (מי שהיה מפקד גדוד המרגמות – הכבדות של החטיבה), להפעיל את תכנית האש. שני גדודי הארטילריה של תותחי 155 מ"מ וגדוד מרגמות 160 מ"מ פתחו בהנחתת מכת אש מרוכזת שנמשכה שעה תמימה עד 01:15 דקות אחדות לפני שהסירה הראשונה הורדה למים – "טונות רבות של פצצות הונחתו על אזור הצליחה". באותו הזמן בדיוק, התמקמה אוג' 143, באזור כישוף ושלטה משם על הכוחות.

מיד לאחר מכן, הגיע הכוח הצולח אל פתח ה"חצר". תקתוקי אש העוזים ואש הנק"ל מעידים שסריקת "החצר" מתבצעת. בו זמנית, נחמן סירקין, מפקד הנפ"קים ב"חצר", הכניס את אנשיו ל"חצר" עדי להניח את פנסי הסימון לכוחות. י.ב, הסמח"ט ומפקד אזור הצליחה, מתרוצץ בשטח ובדוק אם הכול מוכן לצליחה. ואז, כשהנפ"קים גמרו לבדוק ולסמן את שני חופי

הצליחה : חוף "הירוק" וחוף "אדום", הודיע י.ב שהכול, מוכן לצליחה. התוכנית הייתה שהזחל"מים אשר הסיעו את כוחות החטיבה הורידו במהירות את החיילים ב"חצר" ועזבו את החצר בפתח הצפוני של ה"חצר" וישבו, דרך ציר "לקסיקון" ו"עכביש", לעבר "לקקן" כדי שיביאו את שאר הכוחות. בפועל מה שקרה הוא, שכאשר הזחל"מים הראשונים יצאו מהפתח הצפוני, הם הבחינו מידי כי טנקים מצרים מנהלים קרב מטווח קרוב עם הטנקים שלנו, סמוך ל"חצר". הם סובבו מיד את כלי הרכב וחזרו "לחצר". על אף הצפיפות, עלתה יפה פעילות הכניסה והיציאה של הזחל"מים בעד הפתח הדומי- מזרחי של ה"חצר".

כמתואר בסעיף " כוחות ומשימות בפלוגת הקשר", שימש הקצין השלישי בפלוגה, הסרן אפרים פורטיס, כקצין הקשר של מפקדת החצר, תוך כדי התארגנות בתור החצר, נפלו מידי פעם פגזי מרגמות על כוחותינו שבחצר. אחד מפגזי המרגמות נפל ממש ליד פורטיס והוא נפגע ממספר רב של רסיסים בגבו. בתחילה נפל מההדף אך מייד קם והמשיך ולמלא את תפקידו כאילו לא נפגע. תוך כשעה החל מצבו להחמיר. הוא נחלש מאד וחש צמא עז. רב סמל הפלוגה הוותיק, ממחלקת הרדיו, יצחק אמיתי, שצוות עם פורטיס, הושיב אותו כל הסוללה והחל לטפל בו, בעיקר בעידוד ובהשקייתו במים, כדיו שיוכל להמשיך ולתפקד. הכרות רבת השנים של חיילי הפלוגה פעלה כאן לטובת חזרתו של הקצין שנפגע לתפקוד מלא. פורטיס חזר לתפקד, כקצין הקשר של מפקדת החצר, עם הרסיסים בגבו, כאילו לא נפגע, עד שנפצע מאוחר יותר פעם שנייה בידי, ונאלץ כעבור יום, אחרי פציעתו השנייה, להתפנות בפקודה שקיבל מאורני. כפי שתואר להלן, על התנהגות זו ועל המנהיגות והגבורה שגילה, הוענק לו אחרי המלחמה אות המופת ע"י ועדת הצליחים.

3.3 הצליחה

ששת הסירות הראשונות הורדו למים. החטיבה התחילה לצלוח !

אור ליום שלישי, 15 לאוקטובר 1973, בשעה 01:25, הייתה סירתו של סגן אלי כהן שנגעה, כנראה, ראשונה באדמת אפריקה. אלי טיפס לחוף, הניח מטענים מתחת לגדרות והפירצה נפרצה. ויקי, המ"מ השני, הגיע אף הוא ליעדו – צפונה מאלי – והחל לסמן מיד את הדרך בעוד חיילים אחרים תופסים עמדות רתק. דקות מעטות בלבד טרחו חיילי החה"ן ביצירת הפרצות והסימון – ודווח לי.ב הסמח"ט, שהדרך פתוחה. הגל הראשון נמצא ביבשת אפריקה. ומיד אחרי זה הגיעו "גלים" נוספים של חיילים לגדה המערבית של התעלה.

הצליחה עצמה התבצעה בהתאם לתכנון. השייט בין גדה אחת לשנייה היה מהירה. בניגוד לאנדרלמוסיה ששרה בדרך לצליחה, גילו חיילי גדוד 565, הכוח העיקרי שצלח ותפס את ראש – הגשר, שהעניינים ב"מצמד" מאורגנים היטב. עד השעה 02:30 צלחה כל החטיבה, כולל מפקדת החטיבה.

כל הצליחה בסירות הגומי, התבצעה בשקט מוחלט. בגדה המערבית לא היה אויב. לא נורתה כל אש והייתה דממה מוחלטת. היה זה ניגוד חריף לתופת שהייתה כל הדרך לאורך ציר "עכביש ולאש המרגמות שנורתה על החצר בעת ההתארגנות לצליחה, שבה נפצע פורטיס ואחרים.

החפ"ק המצומצם התיישב בסירות הגומי והשייט לעבר הגדה המערבית החל. 180 מטר של שייט שאורך כדקה. ה. החפ"ק המצומצם כלל את המח"ט, דני מט, את אורני ושני האלחוטנים, את רס"ן אורי וגמן, קצין הסיוע הארטילרי ושני האלחוטנים שלו ואת העיתונאי (לימים הפרופסור) מיכאל בר זוהר. דני מט, המח"ט, אמר לאורני בשקט "נו אורני, תוציא את הפנקס מהכיס ותרום, "מתחת הזחל"מ הראשון על הר הבית" – את המילים "הסירה הראשונה שצולחת את תעלת סואץ". הכוונה הייתה לזחל"מ של מפקדת החטיבה בכיבוש ירושלים במלחמת ששת הימים, עם המח"ט מוטה גור. היה זה בהחלט רגע היסטורי. לא היה פנקס כזה אך המילים נחרטו היטב בזכרון של כל מי שישב בסירה הזו באותה העת.

ד3. השתלטות על הגדה המזרחית של התעלה.

עם דמדומי השחר של יום שלישי 16 לאוקטובר 1973, שלט הכוח הצולח על שטח ניכר. של ראש הגשר ממערב לתעלה, לפי הפקודה שקיבלה על עצמה החטיבה לבצע. ראש הגשר היה ברוחב של 4 ק"מ ובעומק של 2.5 ק"מ, עד פאתי החיץ החקלאי שלאורך תעלת המים המתוקים. המח"ט דני מט דיווח לאוגדה את אות הקוד " אקפולקו ", שמשמעו היה – הצליחה בוצעה וראש הגשר בידינו. אורני דיבר עם הילל כרמלי ואמר לו " אני בצד השני " .

לימים בעת החופשה הראשונה, ה-30 לאוקטובר, כשביקר אורני את האלוף מוסיק גדרון, הקשר"ר לשעבר, סיפר מוסיק בהתרגשות עצומה שהוא היה בבור, ליד דדו, הרמטכ"ל, כשהקשיבו לרשתות האוגדה. לא היה להם מידע על המתרחש בצליחה ועל התקדמות הכוחות, הצליחה הייתה אמורה להתבצע שעות קודם לכן, וטרם התבצעה. אז שמע מוסיק לפתע את אורני אומר להילל " אני בצד שני ". והחלט לצעוק בקול אל עבר הרמטכ"ל – " זה אורני, זה אורני... אני מכיר את קולו " .

24 שעות היה שקט בראש הגשר. המצרים לא ידעו שכוחות צה"ל צלחו את התעלה ולא נורתה אף ירייה אחת עד לבוקר יום ד' ה-17 באוקטובר, 1973 בשעה 06:25. כשלפתע נפלו על החפ"ק בראש הגשר סדרה של פצצות מרגמה ופגזים מתותחים מצריים. מפצצות אלה נפצע י.ב. המסח"ט וחייילים נוספים בחפ"ק. הייתה זו תחילתה של תופת אמיתית, של הפגזות בלתי פוסקות, של מרגמות כבדות, שירדו על ראש הגשר במשך שישה ימים, עד הפסקת האש הראשונה, ב-22 באוקטובר.

3ה. תפקוד חיילי הקשר

לימים, אמר המח"ט שבניתוח שלאחר המלחמה, רשמו כוחותינו שעל ראש הגשר שנפלו עשרות אלפי פגזים, פצצות, ורקטות בכל יממה. מפקדת החטיבה, שעיקר החיילים שבה היו חיילי פלוגת הקשר, תפקדה כראוי לאורך כל הזמן הזה, חרף ההפגזות הבלתי פוסקות ולמרות נפגעים שהיו בין חייליה. רבים מחיילי החפ"ק נפגעו, חלקם נפצעו ואחרים נפגעו מהפצצות, לנגד עיניי חבריהם ששכבו בשוחות האישיות שחפרו לידם.

חיילי פלוגת קשר היו החיילים הקרביים ביותר בתוך מפקדת החטיבה, ושימשו בתפקיד ההגנה על אזור החפ"ק, עד שהתכנסו הכוחות מהגדודים, שקיבלו את הפקודה להתפרס להגנה היקפית על מפקדת החטיבה.

פרק רביעי

סיפורים מיוחדים

מלחמת יום הכיפורים היא "מלחמה קשה" עבור מדינת ישראל. הציבור בארץ וצה"ל בפרט נתפס לא מוכן למלחמה. התחושה בארץ לאחר מלחמת ששת הימים, הייתה כי מדינת ישראל בלתי מנוצחת והערבים לא ירצו לצאת למלחמה נגד ישראל. המלחמה הוכיחה אחרת, צה"ל נתפס לא מוכן, התחושה הייתה של "מלחמת קיום" על המדינה. ולמרות ההפתעה המוחלטת של תחילת המלחמה, ידו של צבא ההגנה לישראל הייתה על העליונה בסיום במלחמה. סיפור המהפך מתבוסה והפתעה מוחלטת לניצחון בקרב, קרה בעיקר בגלל פעולות יוצאות דופן של חיילים במהלך המלחמה.

2 חיילים מהחיל, אשר ביצעו את אותן פעולות יוצאות הדופן, קיבלו עיטורי מופת בסיום המלחמה, על גילוי אומץ לב והתמדה במשימה תוך כדי חירוף נפש.

שני סיפורים, מתוך ועדת הצל"שים:

הסיפור הראשון הוא סיפורו של סרן אפריים פורטיס

סרן אפריים פורטיס, מ.א. 2012056, שימש במהלך המלחמה כקצין קשר באזור הצליחה. מיד עם תחילת הצליחה, נפגע בגבו מרסיס פגז. למרות זאת, המשיך למלא את תפקידו. לאחר 3 ימים, נפצע ב2 ידיו – ועל אף היותו פצוע וחסר יכולת להשתמש בידיו, סירב להתפנות והמשיך למלא את תפקידו לאורך כל הזמן, עד שפונה בפקודה לתאג"ד. במעשיו גילה אומץ לב, דוגמא אישית ומנהיגות למופת.

על מעשה זה, הוענק לו עיטור המופת, לפי חוק העיטורים בצבא ההגנה לישראל.

הסיפור השני הוא סיפורו של סרן משה שפירא ז"ל

סרן משה שפירא ז"ל, מ.א. 499818, שימש במהלך המלחמה כקצין קשר באזור הגשרים. במשך השבוע שבין ה17 ל24 באוקטובר, היה האזור נתון כולו לתקיפות מטוסים והפגזות כבדות של האויב. סרן משה שפירא ביצע את משימותיו ללא נטילת מחסה, כאשר הוא חשוף לאש הארטילריה הכבדה. במעשיו אלה, גילה סרן משה שפירא אומץ לב ודבקות למפות במשימה והוענק לו בסיום המלחמה את עיטור המופת, לפי חוק העיטורים בצבא ההגנה לישראל.

להלן סיפורו האישי של משה שפירא כפי שנמסר לעיתון חיל התקשוב

"ב-15 לאוקטובר 1973 החלה אוגדה 143 את מבצע צליחת תעלת סואץ, מבצע זה התאפיין בלחימה אל שטח הצליחה, בהבערתם של אמצעי צליחה שונים לטווחים ארוכים. בתנאים

מבצעיים ומנהלתיים קשים במיוחד, הגישור תחת אש ובקיומה של פעילות ייעודית רצופה ושגרת חיים ממושכת בראש הגשר. כל זאת תחת אש יעילה ביותר במשך כל הזמן עד להפסקת האש.

התמנתי ע"י הילל כרמלי ק. הקשר האוגדתי כ-ק. קשר חפ"ק והסגן אשר כלל נגמ"ש פיקוד וזחל"ם קשר חד-פס למשולבים.

במסגרת התכנון לקראת הצליחה השתתפתי במסגרת הצגת בעיות בשליטה באזור הצליחה המתוכנן. (אזור זה היה מוכר לי היות ושמשתי כסגן קצין הקשר ביחידה באזור ובמסגרת תפקידי ביקרתי שם רבות). במסגרת התכנון הועלו בעיות השליטה ע"י הגורמים רבים אשר לא היו בקיאים ברשתות הרדיו לצורך הצליחה.

הסברתי את רשתות הרדיו הפק"ליות וכמו כן הדרכתי כל גורם וגורם ברשת כיצד הוא יופיע וכיצד הוא יקרא ברשת. עיקר הבעיות היו לוודא המצאות הק"ש מתאים ומעודכן.

כמו כן, בתחקיר לגבי הופעת גורמים ברשת ותאום תדרים ואותות קריאה אשר נוכחתי לדעת שחוסרים היו לגורמים מסוימים.

עם כל האמצעים הדלים שעמדו לרשותי ובעזרתה של האוגדה הצלחתי לארגן ריכוז הק"שים לצורך הצליחה עם כל הרשתות המבצעיות של היחידות ולחלק אותם בצורה מסודרת למפקדים המתאימים. יצאתי עם החפ"ק 15 לאוקטובר אחר הצהריים לכיוון אזור הצליחה דרך ציר "עכביש". עשיתי הקמת קשר וכל היחידות ענו לי לפי הסדר.

במשך זמן הלחימה לקראת הצליחה היו הרשתות עמוסות דיווחים ומקורות הועברו ברשתות השונות.

לצורך השליטה היה דרוש לי ציוד רב במיוחד בנושא הקשר הקווי. עברתי בין הכוחות, בדקתי את הציוד קשר, והשלמתי חוסרים ליחידות שהיו צריכות. כל זאת תחת אש תופת המונחת עלינו. היות והיה לי ניסיון כטכנאי הצלחתי לתקן ולתחזק חלק מהציוד קשר, דבר אשר אפשר לי בנוסף לתחזק את מערך הקשר ב"חצר".

אחזקת המערכת הקווית והרדיו באזור החצר הייתה קשה. השטח היה מופגז יום ולילה.

סיכום

בעבודה זו ניסנו לשפוך אור על אחד המבצעים המורכבים והמסובכים בתולדות צה"ל, וחטיבת הצנחנים בפרט, מבצע "אבירי לב" – צליחת התעלה במלחמת יום כיפור. אמנם העבודה היא

עבודה היסטורית, שמטרתה בין היתר היא גם לתעד את ההיסטוריה. אך שמנו דגש מיוחד על הפן של הקשר והמורשת התקשובית שמותיר מבצע זה.

ערכים בולטים שאנחנו לוקחים איתנו לתפקיד.

שמירה על הקשר – "המברק עבור יעבור", זוהי לא סתם הסיסמא של חיל הקשר. בסיפור המבצע של צליחת התעלה אנחנו רואים פעמים רבות את הערך של שמירה על הקשר בא לידי ביטוי. מביצוע התרגילים לפני המלחמה על מנת לשמור על כשירות תקשובית, ועד לרגע שבו האוגדה מוקפצת בחירום והילל, קצין הקשר האוגדתי, צריך לצור קשר למרות החוסרים הרבים בצידו. בנוסף, הערך בא לידי ביטוי גם בבניית הנספח תקשוב הקשור למבצע תוך כדי מתן קשר רציף לפלוגות הלוחמות במתלה ע"י קשר"ח חטיבה, וגם תוך כדי הצליחה ואחריה.

סיפורי הגבורה שהצגנו בפרק הרביעי מסכם לנו את ערך זה – למרות המצב הבעייתי של מלחמה, למרות הפגיעה הגופנית שספג במהלך המלחמה (אפרים פורטיס), הקציני קשר במבצע המשיכו להלחם על מנת שלכוחות בשטח תהיה את האפשרות להלחם בידיעה שהקשר שלהם תקין.

ערך זה יש לשמור ולטפח גם היום אצל החניכים במהלך המסלול לקצונה.

מקצועיות ועמידה בלוחות זמנים

ערך זה בא לידי ביטוי בעיקר בפרק השני והשלישי – בניית התכנית המבצעית וגזירת משמעויות ברמת הקשר. הלו"ז של אותו תקופה היה עמוס מאוד. במקביל לבניית התוכנית לצליחת התעלה, נאלצה חטיבה 247 לתת מענה גם לבעיות התקשוב היומיות שהיו בגזרתה (ת"פ 252).

בתור קצינים לעתיד, הדבר הבולט ביותר בתפקידנו יהיה ריבוי משימות תוך כדי לחץ של זמן. עלינו לתכנן בחוכמה את זמננו על מנת לתת מענה לכלל אתגרי התקשוב שנתמודד איתם.

כמו כן, כפי שראינו בפרק הראשון – "הבט"ש", תנאי השטח שצה"ל מתמודד עימם הינם בעייתיים מבחינת קשר, התפקיד שלנו בתור קציני קשר זה למצוא את הפתרונות לבעיות אלו.

יגאל אלון, בספרו "מסך החול", כותב, " עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפלי". אנו רואים בעבודה זו, לא כחובה אלא כזכות לבצעה. אנו חושבים כי ראוי שעבודות מורשת מסוג זה יוכנסו בתדירות גבוה יותר בתכני החינוך במהלך הכשרת כלל החיילים, בבית הספר לתקשוב בה"ד 7.

ביבליוגרפיה

1. ערכת מורשת – חיל הקשר במלחמת יום הכיפורים, מרכז מורשת חיל הקשר, יהוד.
2. ספר "אבירי לב",
3. ספר "בנקודת הכובד – מצביאות בחזית התעלה במלחמת יום הכיפורים", יעקב (ג'קי) אבן, שמחה מעוז, "מודן" הוצאה לאור.
4. ספר "קשרי מעוז"
5. ספר "ראש הגשר, כך הפכה תבוסה לניצחון", אור דן.
6. ראיון עם דודו פירסט, ס.קשר"ח חטיבה 247.

